

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

KAVALERBYGNINGEN

HØRSHOLM KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

01.maj 2014
Bolette Lehn Petersen
2014-7.82.07/223-0001

Kommune:
Adresse:
Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Hørsholm Kommune
Folehavevej 19-23
Kavalerbygningen
1918
*Kavalerbygningen (1721, ca. 1740
muligvis af Lauritz de Thurah)*

BYGNINGSBESKRIVELSE

Bygningen, der mod nord er bygget sammen med den enetages nabobygning, husar-/kavalerstalden (i dag magasin for Jagt- og Skovbrugsmuseet), ligger trukket en anelse tilbage fra Folehavevej over for slotsholmen, hvor Hirschholm slot tidligere lå, midt i Hørsholms historiske centrum. Bygningen anvendes udelukkende til beboelse.

Kavalerbygningen, Folehavevej 19-23, er en toetages grundmuret længebygning. Bygningen har et teglhængt helvalmet tag af røde vingetegl, hvori der på begge langsider sidder flere nyere seksstens ovenlysvinduer, mod vejen to murede skorstenspiber, og mod haven syv murede skorstenspiber alle med minimal sokkel og krave. Ligeledes mod haven er placeret et antal faldstammeudluftninger. Facaden er kendetegnet ved en høj, kalket sokkel i oxidsort, berappede og gulkalkede murflader, som ved den sydvendte gavl er markeret med murede hjørnekvadre og en hvidkalket, muret og trukket hovedgesims.

De oliemalede, grønne vinduer, som i stueetagen mod vejen er indrammet af enkle, murede chambranler, behandlet som de omgivende facader, er dannebrogsvinduer i stueetagen og to-rammede i både kælderetagen, på første sal samt i gavlens stueetage. På siden mod vejen fører tre udvendige, murede dobbeltrapper med trin i sandsten og med smedjernsgelændere op til hoveddørene, der er nyere tofløjede fyldingsdøre med dobbelte slaglister og tredelte overvinduer, indrammet af enkle chambranler. Under de to nordligste trapper er der under reposen placeret en kældernedgang med flammerede enkeltdøre. Den midterste trappes gelænder er forsiret og ældre, måske oprindeligt.

På havesiden er der tre nyere udvendige, malede, grønne trætrapper til stueetagen. Derudover er der tre kælderindgange. De to sydligste indgangsdøre til stueetagen er nyere, tofløjede fyldingsdøre med opsproset glas i den øverste fylding og tredelte overvinduer. Den nordligste dør er en enkelt, nyere fyldingsdør med glas i den øverste fylding og et todelt overvindue. De to nordligste kælderdøre er nyere, fyldingsdøre med tredelt overvindue, den sydligste er en nyere

Gavludsnit og haveside

Forsiret smedjernsgelænder

revledør med formentlig oprindelig beslåning og låsekasse. Samtlige døre på facaderne er oliemalede, vogngrønne.

I det indre har bygningen for en stor del bevaret den oprindelige planløsning med et langsgående hovedskillerum i kraftig bindingsværk i stueetagen og kælderen, og med en langsgående midterkorridor på første sal, ligeledes med bindingsværksvægge. Hertil kommer de tre hovedtrapper af træ med nedgang til kælder og opgang til første sal og til loft. I trapperummet i nummer 19 er et marmoreret vægfelt, bemalet som kvadre i to kulører, som henholdsvis sokkel/fodpanel og væg. Til trapperummene i nr. 19 og 21 knytter sig fire lejligheder, to i stuen og to på første sal, alle med stuer mod Folehavevej og køkken, bad og kamre mod haven, undtaget lejligheden 19, 1. th., som har køkken mod Folehavevej. For lejlighederne i 23 er forholdene anderledes idet 23 a har adgang fra både Folehavevej og gården, 23 b har alene direkte adgang fra gården og lejlighederne i 23 c, 1. sal har adgang fra gården via fælles trappeopgang. Stuelejlighederne har flere panellerede rum med henholdsvis hel- og brystpaneler, lysningsskodder med oprindelig beslåning, fine loftgesimser, overvejende ældre, formentlig oprindelige plankegulve, flere oprindelige og ældre døre med beslag (indstukne hængsler) og lukketøj samt ældre (1800-tals) vinduer med fornyede rammer, enkelte dog med gamle glas. Undersøgelser har vist, at der formentlig findes bevaringsværdige tapeter bag pladebeklædning i flere rum. Lejlighederne rummer flere ovnpladser med vindovne fra 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet. Samlet set er lejlighedernes bygningsdetaljer præget af to perioder, barok og klassicisme. I lejligheden i nummer 19, stuen til højre, er et rum udsmykket med malede dørstykker, formentligt fra 1800-tallet.

Lejlighederne på første sal er for størstedelen uden paneler og med undtagelse af enkelte rum, som enten har loftsgesimser eller synlige bjælker, med glatte lofter og plankegulve hvoraf enkelte er af ældre dato, pudsede vægge med de karakteristiske langsgående bindingsværksvægge. Dørene er en blanding af primært oprindelige og ældre døre, hvoraf flere med oprindelige eller ældre beslag og lukketøj, samt nogle nyere. Vinduerne mod haven er henholdsvis oprindelige med rundpost (hvor der er 6 rudede rammer), heriblandt nogle med oprindelige anverfere, og ældre profiler, og mod vejen er alle vinduer med ældre profiler. Alle vinduer har fornyede rammer. Etagen rummer flere ældre ovne.

Tagetagen fremstår dels som åbent tagrum dels som depotrum beklædt med brædder, med pudsede overflader eller gips. Tagværket er af ældre dato, formentligt oprindeligt men med nogen udskiftning og med nyere undertagsdug, trægulve og -døre er ældre, af varierende alder og udformning. I kælderen er gulvene primært støbte, sten eller træ, væggene er hvidkalkede, lofterne er overvejende traditionelle bjælkelofter, men formentlig med isolering imellem bjælkerne. Døre og vinduer er af varierende alder og udformning, herunder enkelte

oprindelige gerichter med ældre døre og beslåning. Der er flere ældre ildsteder, heraf ét formentligt oprindeligt, og en gruekedel.

— BYGNINGSHISTORIE

Bygningen blev bygget i flere etaper, men der er nogen usikkerhed om hvorvidt første etape indgår i den nuværende bygning. Nogle kilder anfører en bolig opført i 1724 til slotsgartneren, som første etape, efterfulgt af en udvidelse af dette, stadig som en enetages bygning, i 1735 i forbindelse med Hirschholm slots første store ombygning (1734-36) og en tredje etape i 1744, hvor bygningen blev forhøjet med en etage, formentligt af Laurids de Thurah.

Bygningen var opført som tjenestebolig for hoffets folk (kavalere), herunder slotsforvalteren med familier og tjenestefolk, og er forblevet til beboelse, dog med ændringer, primært i det indre, herunder tilføjelse af køkken og bad.

Taget er formentligt omlagt senest i 1968/69, facaderne blev berappet og kalket gule i 1992. I 1999 blev ejendommen udstykket i 12 ejerlejligheder.

— KILDER

Kavalerboligerne i Hørsholm, Bygningshistoriske undersøgelser 1998, Ladegaard & Christiansen Arkitekter for Ejendomsselskabet Danstruplund A/S

Hirschholm slot 1730-1746, H. C. Rosted, G. E. C. Gads Forlag 1963.
Et historisk portræt af Hørsholm, Hørsholms Egns Museum 2005.

Hørsholms Kommuneatlas, Byer og bygninger 2000, Skov- og Naturstyrelsen.

www.kavalerboligerne.dk

Kulturstyrelsens arkiv

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Bygningens miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden over for slotsholmen, hvor Hirschholm slot tidligere lå, og hvor den sammen med de øvrige længebygninger langs Folehavevej indgår som en vigtig del af det kulturhistoriske miljø med slotssøen og Hørsholm Kirke.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Bygningen er, sammen med de øvrige fredede længebygninger på Folehavevej, et fysisk vidne om Hørsholms korte, men glørværdige fortid som planlagt residensstad. Disse bygninger beretter med deres

volumen og placering på fornem vis om Kriegers og senere Lauritz de Thurahs stort anlagte plan, som aldrig nåede at blive fuldført.

I det ydre knytter den kulturhistoriske værdi sig til den helt særlige barokke længebygning i grundmur med de tidstypiske chambranler og hjørnekvadrene, de barokke vindueskarme og lodposter på første sal mod haven samt den trukne gesims. Hertil kommer de udvendige dobbeltrapper med sandstenstrin og smedjergelændere. Der knytter sig ligeledes kulturhistorisk værdi til det helvalmede tag med de næsten ubrudte tagflader med skorstenspiber.

I det indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til den traditionelle planløsning med langsgående hovedskillerum med stuer mod gaden og sekundære rum som køkken, bad og kamre mod gården. Ydermere fortæller bygningens planløsning ikke alene i den højere stueetage med de større vinduer, men også i dennes detaljering, i form af paneleringer, loftsgesimser og dørstykker, om de finere beboere, stueetagen ved sin planlægning var tiltænkt, og de mindre fine på første sal. Det marmorerede felt i trapperummet i nummer 19 bidrager til denne fortælling. Hertil kommer de mange 1700-tals vindovne samt kælderen med ildstederne med skorsten og gruekedlen, som ligeledes har stor kulturhistorisk værdi. Midterkorridoren på første sal vidner om den tidligere indretning med kamre, som stort set alle havde direkte indgang fra gangen.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Bygningens arkitektoniske værdi ligger i det ydre i den sluttede form og traditionelle fremtræden med berappede og kalkede mursider og næsten ubrudte tagflader. Udtrykket er roligt og imponerende ved sin størrelse og enkelhed, domineret af de horisontale linjer i sokkel, vinduernes og de udvendige trappers taktfaste placering, hovedgesimsen og det helvalmede tag. Dette sammen med de få dekorationer, hjørnekvadre og chambranler, er de elementer, som formidler bygningens tidsmæssige tilhørsforhold.

I det indre knytter den arkitektoniske værdi sig til de mange ældre detaljer, materialer og overflader, herunder især stueetagens panelerede stuer, dørstykker og loftsgesimser, men også de mange oprindelige og ældre vinduer og døre med beslag, låsekasser og gerichter, som næsten rummer et katalog over skiftende tiders bygningsdetaljer. Hovedtrappernes placering og udformning med balustre og håndliste bidrager til det samlede indtryk.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I bygningens ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til konstruktionen i grundmur med sokkel, hjørnekvadre, chambranler, hovedgesims og næsten ubrudt teglhængt, helvalmet tag med ni skorstenspiber, samt til de tre udvendige murede hovedtrapper med

sandstenstrin og smedjernsgelændere. Hertil kommer de oprindelige og ældre bygningsdele og detaljer, herunder de traditionelle, oprossede vinduer samt den traditionelle materialeholdning.

I bygningens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de bevarede dele af den oprindelige planløsning og rumfordeling med langsgående hovedskillerum i kælder og stue samt midterkorridoren på første sal. Endvidere hovedtrapperne samt placeringen af stuer mod gaden og køkken, bad og kamre mod gården. Til vindovnene, kælderen, ildstederne og skorstenene, samt til de ældre og traditionelt udførte bygningsdele og detaljer, herunder paneler, loftgesimser, dørstykker, plankegulve, revle- og fyldingsdøre og disse beslåning og låsekasser samt gerichter. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Det lille emaljeskilt, nr. 21, på hoveddørens murede indfatning burde fjernes og husnummeret i stedet skrives med hvide tal på midterruden i overvinduet.

Det anbefales, ved en fremtidig istandsættelse, at trapperne på havesiden fjernes eller får et udtryk som i højere grad passer til bygningens alder og arkitektur